

อนุสรณ์ 75 ปี

มูลนิธิ อารี สุทธิพันธุ์

Aree Soothipunt Art Foundation

Rama IX Art Museum Foundation

"75 ปี อารี สุทธิพันธุ์ "

ฯพณฯ ชวน หลีกภัย

ในวาระที่ ศาสตราจารย์พิเศษ อารี สุทธิพันธุ์ มีอายุครบ 75 ปี และทาง มูลนิธิอารี สุทธิพันธุ์ ได้ดำเนินการจัดนิทรรศการทัศนศิลป์ " 75ปี อารี สุทธิพันธุ์" เพื่อแสดงงานของท่าน งานของลูกศิษย์ ลูกศิษย์ในระบบและนอกระบบ และผลงานของผู้เคารพนับถือร่วมกันนั้น นับเป็นการบูชาครูที่ควรได้รับการชื่นชม พร้อมกันนั้น เมื่อทราบว่า มูลนิธิอารี สุทธิพันธุ์ ได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างเข้มแข็ง และได้จัดนิทรรศการเช่นนี้ต่อเนื่องมาทุกปี ทำให้มั่นใจได้ว่าภารกิจของการเป็น มูลนิธิและความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ มีความหมายและมีคุณค่ายิ่ง

Rama IX Art Museum Foundation ศาสตราจารย์พิเศษ อารี สุทธิพันธุ์ เป็นผู้วางรากฐานการศึกษาทางด้าน ศิลปะและศิลปศึกษา ให้กับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รากฐานทางด้านศิลปศึกษาสมัยใหม่ที่แผ่ขยายไปทั่วประเทศ คุณูปการของท่านจึงควรแก่การสรรเสริญยิ่ง

กระผมต้องขอขอบคุณ คณะกรรมการมูลนิธิอารี สุทธิพันธุ์ ที่ได้จัดนิทรรศการ ทัศนศิลป์ " 75 ปี อารี สุทธิพันธุ์ " และได้ให้เกียรติกระผมมาเป็นประธานเปิด นิทรรศการครั้งนี้ กระผมก็เชื่อมั่นว่า การจัดนิทรรศการครั้งนี้จะบรรลุเป้าหมาย ด้วยดี และขอใช้โอกาสนี้ เปิดนิทรรศการครั้งนี้ ณ บัดนี้

ขอขอบคุณ

“ครูของเรา”

อาชีพที่ดีที่สุดอาชีพหนึ่งในการ “เป็นผู้ให้” คือ อาชีพครูอาจารย์ ทั้งการให้ในทางวิทยาทาน ความรู้ ความคิด ความสามารถ สติปัญญา ให้ศีลธรรมจรรยา ความเป็นคน การเสียสละ รวมทั้งการให้ “ความรักที่ไม่หวังผลตอบแทน” แต่ “การให้” ดังกล่าวก็เป็นเพียงโอกาส ที่ครูอาจารย์เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น “มีและให้” อย่างสมบูรณ์แบบ “การมีและการให้” ที่ยั่งยืนเหมือนลมหายใจเข้าออก ย่อมก่อให้เกิดความรักความผูกพันที่อยู่เหนือสิ่งอื่นใด

“มูลนิธิอารี สุทธิพันธุ์” เป็นมูลนิธิของ “ครูของเรา” ที่ให้และสร้างพวกเราอย่างต่อเนื่อง มิใช่เพียงในห้องเรียน ในมหาวิทยาลัยเพียงช่วงสั้นๆ เท่านั้น เป็นมูลนิธิ ที่ลูกศิษย์ช่วยกันทำเพื่อระลึกถึงครู เป็นมูลนิธิหนึ่งในไม่กี่มูลนิธิที่ลูกศิษย์ลูกหา คนเคารพนับถือ มาทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมต่อเนื่อง นิทรรศการต่อเนื่อง สังสรรค์ต่อเนื่อง

ปีนี้ “ครูของเรา” 75 ปีเต็ม ก็มีกิจกรรมมากมายหลายอย่าง สังสรรค์ งานประมุขผลงาน งานนิทรรศการ รวมทั้งการเตรียมงาน One Person Show จิตรกรรม หนังสือวิชาการงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับท่าน

ผมต้องขอขอบคุณคณะกรรมการมูลนิธิฯ ทุกคน ขอขอบคุณลูกศิษย์ในระบบและนอกระบบของครู และผู้เคารพนับถือทุกท่าน ที่เสียสละร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมของมูลนิธิสืบมา และเราจะทำต่อไป

ด้วยความรักและผูกพัน

(ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

ประธานมูลนิธิอารี สุทธิพันธุ์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

13 ตุลาคม 2548

สารจากประธานจัดนิทรรศการ

“75 ปี อารี สุทธิพันธุ์” เปรียบเสมือนการเดินทางอันยาวนานของครูอารี ในการทำหน้าที่เป็นครู ศิลปะและเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของบรรดาศิษย์ ทั้งวงการครู, ศิลปิน, นักวิชาการ และอื่น ๆ อีกมากมาย

ผมเองได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ด้านศิลปศึกษา มีโอกาสได้เป็นศิษย์ท่าน มีอยู่สิ่งหนึ่งที่ผมเห็นว่าครูมีวิธีสอนวิธีคิดของท่านที่ชัดเจน มาตรฐานของความเป็นผู้ให้สูง ก่อนจบครูยังสอนพวกเราว่า “หากพวกเราทุกคนจบออกไปทำหน้าที่จะอยู่ในบทบาทใดก็ตาม จงทำตัวเป็นผู้ให้ที่ดีที่สุด ยิ่งจบไปเป็นครูศิลปะโดยตรงก็ควรจะตระหนักถึงคำว่า “ให้” ให้มากที่สุด ไม่ควรปกปิด ถ้าเป็นศิลปินก็แนะนำหรืออธิบายเขาไป แม้แต่ผลงานของเราเองไม่ใช่เข้าใจอยู่คนเดียวทำได้แต่อธิบายไม่ได้ ถ้าเขาสนใจเทคนิค กระบวนการ ขั้นตอน เราก็ควรจะมีให้เขาไปมันก็เท่านั้นเอง” นอกจากนี้ “อารี สุทธิพันธุ์” ยังเป็นชื่อที่การันตีในวงการครูศิลปะ ดังจะเห็นได้จากความสำเร็จจากบรรดาศิษย์ที่มีบทบาทอยู่ในวงการและนอกวงการมากมาย

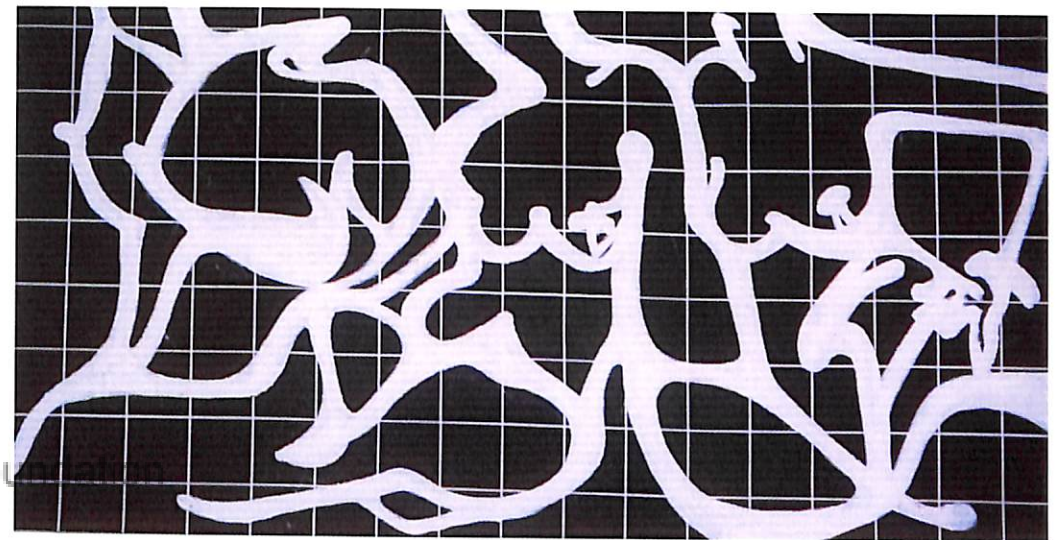
การจัดนิทรรศการ 75 ปี อารี สุทธิพันธุ์ ในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงความเคารพและมีจิตสำนึกที่ดีให้แก่ครูของพวกเรา ผมในนามคณะกรรมการในการจัดนิทรรศการครั้งนี้ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้นำผลงานมาร่วมแสดง จนทำให้การจัดนิทรรศการครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

(นกุล ปัญญาดี)
ประธานจัดนิทรรศการ
1 พฤศจิกายน 2548

ชื่อศิลปิน อารี สุทธิพันธุ์
 ชื่อภาพ "Colliwospa : Square"
 สื่อสร้างสรรค์ สีน้ำมันบนผ้าใบ

ชื่อศิลปิน อารี สุทธิพันธุ์
 ชื่อภาพ "Colliwospa : Square"
 สื่อสร้างสรรค์ สีน้ำมันบนผ้าใบ

มิติของการระบายสี

เราเชื่อตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายคำว่า มิติ หน้า 861 ไว้ว่า :

1.(นาม) หมายถึง การวัด มักใช้ประกอบหลังคำศัพท์อื่น เช่น ตรีโกณมิติ สังคมมิติ ขนาดซึ่งวัดไปตามทิศ ทางใดทิศทางหนึ่ง โดยถือขนาดยาวเป็นมิติที่ 1 ขนาดกว้างเป็นมิติที่ 2 ขนาดหนาหรือสูง เป็นมิติที่ 3 และ ถือว่าเวลาเป็นมิติที่ 4 และในทางศิลปะอาจใช้หนาหรือลึกแทนกว้าง ยาว ก็ได้

2.(นาม) หมายถึง ด้าน มุมมอง เช่น เปิดมิติใหม่ของวงการภาพยนตร์

เราตกลง เป็นมติใหม่ว่า :การระบายสีมันก็คือการระบายจะเรียนการระบายโดยการระบาย ไม่ว่าจะใช้สีน้ำหรือสีน้ำมัน มันมีเทคนิคเฉพาะของมัน คือ การระบายเรียบ และระบายเกลี่ยตามลำดับ

“เรามั่นใจว่า” กิจกรรมระบายสี สามารถทำได้ทุกคน และขณะระบายต้องนึกเสมอว่า “เป็นช่วงเวลาที่มีความสุข มีความเพลิดเพลินพอใจ และมีกำลังใจตามความเชื่อเสริมแรงที่ว่า :

เราเห็นจริง แต่สิ่งที่เห็นไม่จริง เมื่อระบายถ่ายทอดเป็นการระบายสี มันก็ไม่จริงหากอยาก ทำรูปภาพจริง ๆ ถ่ายรูปเอาไว้จะใกล้เคียงความจริงมากกว่า”

ความคิดที่ว่า มันเหมือนจริง ไม่เหมือนจริง หรือมันสวยกว่า ไม่สวยกว่า มีพื้นฐานมาสองทาง

ทางที่หนึ่งไปจากตัวเรา

โดยเชื่อตามความจริงที่ว่า ตัวเรามีอยู่ เกี่ยวข้องกับคนอื่น ไม่มีใครแทนตัวเราได้ เราอาจรู้ เก่งคนเดียว เรารู้สึกตัวได้ รู้ว่าเมื่ออย่างนี้เกิด อย่างโน้นก็น่าจะเกิด และเราสามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ เพราะความสงสัย ความอยากรู้อยากเห็น ไปจากตัวเรา

อีกทางหนึ่งมาจากภายนอกตัวเรา

เราฉลาดพอที่จะรับรู้สภาพสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ เราจึงเลือกที่จะรับรู้จากสิ่งที่พบเห็น สามารถแยกแยะได้ว่า อะไรเป็นจริง อะไรไม่จริงและสามารถรู้สึกได้ว่าสภาพสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกภายนอก หากลงมือทำทดลองแสวงหาโดยพยายามขจัดความไม่รู้ ก็จะได้เป็นเนื้อหาสาระของความรู้สึก แล้วเลือกรับรู้อย่างมีความสุข และโลกภายนอกเป็นเสมือนสิ่งท้าทายให้ตอบสนอง

ถึงตรงนี้สอบทานตัวเองว่ามาจากพื้นฐานทางใดไปจากเรา หรือมาจากเขา ข้อความที่จะเสนอต่อไปนี้จะให้ท่านสอบทานตัวเอง โดยนำเสนอเป็นความเชื่อต่าง ๆ กัน

เราเชื่อว่า การฝึกฝนสม่ำเสมอตามการรับรู้ของเรา จะช่วยให้ความสัมพันธ์ ตา มือ สมอง เวลา และ บริเวณว่างของเรา พัฒนาได้มากขึ้น สามารถถ่ายทอดภาพลักษณ์บนระนาบรองรับขนาดต่าง ๆ ได้ หลากหลาย มากขึ้น

เราเชื่อว่า ระนาบรองรับ มีลักษณะเป็นสองมิติ คือ ขนาดกว้าง X ยาว ระนาบรองรับนี้ ถ้าเป็นสีน้ำก็เป็นกระดาษ ถ้าเป็นสีน้ำมันก็เป็นผ้าใบ กระดาษ หรือระนาบรองรับอื่น ๆ

เรามั่นใจว่า การลงมือทำจริง ระบายตามเทคนิควิธีการนั้น ๆ ตามกระบวนการขั้นตอนหนึ่ง แล้วค่อย เฝ้าสังเกต จะได้รับความรู้เป็นประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่ายิ่ง และจะได้เกิดทัศนคติ ดังต่อไปนี้ :

เมื่อสิ่งนี้อยู่

สิ่งนี้ ๆ ย่อมเกิดขึ้น

เกิดขึ้นแล้วคุณได้ไหม

คุณได้แล้วเอาไปทำประโยชน์

ประโยชน์สำหรับใคร

บุคคล/ส่วนรวม

พัฒนาเป็นองค์ความรู้ได้หรือไม่

มีกระบวนการใฝ่รู้อย่างไร

สอบทานได้หรือไม่

ทำด้วยอะไร

ทำอย่างไร

ทำไมจึงทำ

เชื่อในความศรัทธา

Faith

เชื่อในความจริง

Fact

เชื่อในความงาม

Feeling

เชื่อในประโยชน์

Function

เชื่อในการสืบทอด

Forward

เรารู้ดีว่า กิจกรรมระบายสี คือการใช้สีระบายบนระนาบรองรับต่าง ๆตามต้องการ โดยที่สีนั้นมีมิติในตัวเอง ทำให้เกิดการรับรู้ การมองเห็น และความรู้สึกต่าง ๆ เช่น

กว้างยาว หนาบาง สูงต่ำ ใกล้ไกล บนล่าง

นอกใน เข้าออก ผลักดึง ขึงตึง หย่อนยาน

อ่อนแข็ง ฯลฯ

เราพบว่า มิติของสีตามการรับรู้และความรู้สึกดังกล่าวนี้สามารถเปลี่ยนแปลงประสานสัมพันธ์กันเสมอ ระหว่างรูปทรงและบริเวณว่าง (object and space) เห็นได้ชัดเจนพอประมวลได้คือ :

เราสังเกตว่า ขอบรูปปร่างคมชัดและจางอ่อนไปตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงความใกล้และไกลของวัตถุ นั้นจากตำแหน่งที่เรารับรู้อยู่

เรามองเห็นว่า ความอ่อนแก่ สัมพันธ์กับความใกล้ไกล เช่น อ่อนไกล แก่รู้สึกใกล้หรืออาจกลับกัน ก็ได้

เรารู้ดีว่า ปริมาณของแสงสว่างที่ส่องกระทบวัตถุ สะท้อนเข้าสู่ดวงตาของผู้สนใจด้วยความตั้งใจออก ตำแหน่งวัตถุนั้น ๆ ให้ทราบ

เราตระหนักดีว่า ความรู้สึกตามจินตนาการของผู้ระบายสีเอง ที่คาดหวังว่าจะได้ผลตามความรู้สึกเฉพาะตน

เราประสบกับความจริงที่ว่า การถ่ายทอดรูปทรงสามมิติไปเป็นการระบายสี ซึ่งมีลักษณะรูปแบบสองมิติจะต้องมีบางส่วนถูกทอดทิ้งไป ละไว้ตามความจำเป็นและเงื่อนไขในการถ่ายทอดนั้น ๆ เช่น ลูก บาศก์ มีด้าน 6 ด้าน มีเส้น 12 เส้น ประกอบกันเป็นรูปทรงสามมิติ เมื่อถ่ายทอดบนระนาบรอบรับเป็นรูปทรงสองมิติ จะพบว่ามีด้านสามด้าน และเส้นเก้าเส้น มีเส้นหายไปสามเส้น และด้านสามด้าน ดังนั้นการสร้างภาพรวมเพื่อให้เห็นเป็นภาพลวง จึงต้องเสนอด้านสามด้าน ตามมุมมองต่าง ๆ

ถึงตรงนี้สามารถสรุปจากการระบายได้ว่า เป็นการสร้างสรรค์ภาพลักษณ์ด้วยสีอย่างหนึ่ง ซึ่งต่างกับภาพลักษณ์อื่น ๆ

ผลงานที่เกิดขึ้นเราจะเรียกมันว่า เป็นภาพลักษณ์ (IMAGE) และการถ่ายทอดภาพลักษณ์ด้วยตา มือ สมอง เวลา และบริเวณว่าง ของมนุษย์ ภาพลักษณ์นี้ได้แก่

1. รู้กินน้ำ เป็นภาพลักษณ์ตามธรรมชาติ
2. รูปต้นไม้ที่มองเห็น เป็นภาพลักษณ์ตามธรรมชาติ
3. รูปคนเป็นภาพลักษณ์กายภาพ

4. ถ้ามถึงคนอื่นแล้วคนนั้นตอบ ซึ่งถือว่าเป็นภาพลักษณ์ทางจิตใจ (Mental image) ในเรื่องจินตนาการของบุคคล หลังจากกระทบรับรู้ หรือการรับรู้ หรือการปะทะ ได้เป็นประสบการณ์ เป็นภาพลักษณ์ทางจิตใจ บอกกล่าวกันได้

เราพบว่า ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้น สามารถจับกลุ่มเข้าพวกได้ 4 แนวทาง คือ

1. ภาพลักษณ์ที่แสดงถึงความรู้สึกและวัตถุแห่งความทุกข์ทรมาน (object of suffering)
2. ภาพลักษณ์ที่แสดงถึงความรู้สึกและวัตถุแห่งความใฝ่รู้ (object of inquiry)
3. ภาพลักษณ์ที่แสดงถึงความรู้สึกและวัตถุแห่งความเบิกบานยินดี (object of delight)
4. ภาพลักษณ์ที่แสดงถึงความรู้สึกและวัตถุแห่งความไม่แน่นอน (object of uncertainty)

เราเชื่อว่า หากมองที่แนวคิดของการถ่ายทอดภาพลักษณ์ และเนื้อหาสาระที่น่าเสนอนี้สามารถทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ในการจัดลำดับเนื้อหาของการเรียนการสอนศิลปะได้ หากได้สอบทานทบทวนกันจริง ๆ ก็จะช่วยให้การเรียนการสอนศิลปะได้สอดคล้องกับผู้เรียนมากขึ้น

เราเชื่อว่า ระบบการเรียนการสอนสามารถสอบทานได้เพื่อนำวิธีการที่ได้ผลกว่ามาทดลองใช้เนื้อหา สาระใดที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมก็กันออกไป เอาที่ใช้ได้เหมาะสมมาแทน

ดังนั้นมิติของการระบายสีที่กล่าวมาเพียงบางส่วนนี้ คงพอเป็นข้อมูลที่จะให้ท่านสอบทานตัวเองว่าพื้นฐานใด จึงเหมาะสมสำหรับเรา คือ ไปจากเรา หรือ มาจากเขา

นอกเหนือจากมิติของการระบายสีเล็ก ๆ น้อย ๆ นี้ อยากนำเสนอผลกระทบที่คาดหวัง เพื่อพัฒนาความนิยมชมชื่นของท่านตามเส้นทางของการรับรู้ทางตา หรือการมองเห็นตามประเด็นที่ว่าควรจะทำอย่างไร เมื่อได้เห็น มีแนวทางสามแนวทางคือ

1. เมื่อเห็นอะไรแล้วให้อาความเร็ว แรง ความเคลื่อนไหวไล่ลงไปในพื้นที่เห็นนั้นเพื่อสอบทาน ดูว่าสิ่งนั้นมีชีวิตหรือไม่
2. เมื่อเห็นอะไรแล้ว ลองเปลี่ยนมุมมองดู พลิกด้านดู กลับด้านดู จะเข้าใจสิ่งนั้นมากขึ้นหรือไม่
3. เมื่อเห็นอะไรแล้ว ลองแบ่งย่อยเป็นชิ้นส่วนเล็ก ๆ แล้วลองคิดนำมาประกอบใหม่ สร้างสรรค์ใหม่ เพื่อจะได้กล้าและมีความสุขด้วย

หลังจากทำตามแนวทางใดแนวทางหนึ่งแล้ว ท่านอาจจะรู้สึกได้ว่า... แนวทางเพื่อพัฒนาความนิยม

ชมชื่น ตามเส้นทางของการมองเห็นนี้ ไปจากตัวเราเอง เราคิด เราหวัง โดยเราเอาความคิดไปครอบ ไปใส่ ในสิ่งที่เห็นนั้น หลังจากนั้นเราก็จะได้รับความรู้สึกตอบสนอง เป็นความชอบไม่ชอบ พึงใจพอใจ เป็นเรื่องของใจโดยตรง

ใจในที่นี้ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ที่รู้เท่าทัน รู้จักตนเองว่า ขณะที่กำลังทำอะไร สิ่งที่ทำนั้นไม่ พาดพิงผู้อื่น ไม่ทำให้เขาเดือดร้อน เราทำตามความพอใจของเรา เป็นตัวของเราเอง ช่วยให้เราจักตนเอง ทุก ๆ ครั้งที่หายใจเข้าและหายใจออก

มิติของการระบายสีอีกประการหนึ่งอยากให้เราท่านสอบทานตัวเองก็คือ เมื่อใดที่เราพบกับผลงานระบายสี หรือผลงานจิตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นสื่อวัสดุใด เราเห็นและสามารถสอบทานได้ใหม่ว่า

- 1.ภาพลักษณ์ที่ผู้สร้างถ่ายทอดนั้น เป็นรูปอะไร รูปคน สัตว์ สิ่งของ รูปเดี่ยว รูปหมู่ รูปข้างบน ข้างล่าง ต่อเชื่อมกัน ตามตำแหน่งอย่างไร
- 2.ภาพลักษณ์ที่ผู้สร้างถ่ายทอดนั้น เราเคยเห็นมาแล้วหรือไม่ เห็นแล้วประทับใจส่วนใดตรงไหน มีอะไรที่ทำให้ตรึงใจกินใจได้บ้าง
- 3.ภาพลักษณ์ที่ผู้สร้างถ่ายทอดนั้น มีความหมายหรือไม่ มันโยงใยกับอะไร เฉพาะเรา หรือรวมถึงคนอื่นด้วย
- 4.ภาพลักษณ์ที่ผู้สร้างถ่ายทอดนั้น มีโครงสร้างเรียบง่าย ชับซ้อน อย่างไรหรือไม่

หลังจากสอบทานแล้ว สามารถสรุปและตกลงใจได้ใหม่ว่า มันเป็นภาพลักษณ์ มันเป็นรูปเขียน มันเป็นการระบายสี มันเป็นผลงานสร้างสรรค์ของคนเรา มันไม่ใช่ภาพที่ปรากฏให้เห็น

หลังจากเราพบผลงานการระบายสีแล้ว ถือว่าเรามีประสบการณ์ทางการระบายสี ของผู้ระบายคนนั้น ท่านนั้น เขามีฐานะอยู่ในระดับนั้น ๆ เราสามารถสรุปตามความคิดเห็นของเราและผลงานเหล่านั้น เราจะเรียกตามลักษณะที่เห็นได้ต่าง ๆ กัน เช่น

- ก.เหมือนจริง คล้ายของจริง
- ข.ลดทอน ขาดเหลือ ลดลงจากที่เป็นจริง มากบ้าง น้อยบ้าง ตามที่ผู้สร้างต้องการ
- ค.ไม่มีรูปที่เคยเห็นเหลืออยู่ให้เห็น มีแต่ที่ยังไม่เคยได้เห็น ดินแดนดี เรื่องเหมือนไม่เหมือน ดูเหมือนว่าจะนำมาประเมินผลงานไม่ได้เลย

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่า ผลงานเหล่านั้น เป็นผลงานจากวิธีสอนที่ผู้สร้างได้รับการสั่งสอนจากการ

กระทำและการกระตุ้นให้คิด เมื่อเขาอยู่ในระบบการศึกษาระดับนั้น ๆ ใช่หรือไม่

มิติของการระบายสีแสดงให้เห็น

ภาพลักษณ์สร้างสรรค์(creative images) เป็นภาพลักษณ์ที่มีลักษณะ เป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ความคิด (thinking) การกระทำ (doing) และสภาพความจริง (conditioning) ตามคุณสมบัติของสื่อวัสดุนั้น ๆ ประสานกับความสัมพันธ์ทางเทคนิค (technical essence) เป็นรูปแบบ ที่มองเห็นจับต้องได้ รู้ว่าเป็นอะไร เป็นรูปคนหรือไม่ใช่รูปคน (image of man) ส่งผลให้ผู้พบ เห็นตอบสนองในรูปแบบต่าง ๆ กัน

เช่น ทำให้เราทราบความคิดของผู้สร้างว่าเป็นความคิด (thinking) ที่จะทำตามต้นแบบที่เห็น / ตามโลกภายนอกที่รับรู้ (external world) / ตามปัญหาที่เกิดขึ้น / ตามความคิดที่จะทำตามความรู้สึก (felt) / ตามที่เห็นนั้น โดยคาดหวังว่าจะให้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด (fact truth) จะให้ใกล้เคียงความเชื่อ (faith truth) หรือลดทอนความคิด ที่ว่าจำเป็น พอเพียง สอดคล้องกับสภาพสังคมตามวัฒนธรรมนั้นก็พอเพียงแล้ว

หรือทำให้รู้ว่าเป็นการกระทำ (doing) ตามแผนที่วางไว้บนระนาบรองรับ ขนาดกว้างยาว / ตามสื่อวัสดุที่เลือก / ตามระยะเวลาที่กำหนดให้ ตามข้อมูลที่ได้ปรับปรุงสรุปเป็นแนวทางในการถ่ายทอดใหม่ / ตามการเปลี่ยนแปลงของสื่อวัสดุสังเคราะห์ประสานกับสาระสำคัญทางเทคนิค (technical essence) สอดคล้องกับการนำเสนอในรูปแบบที่เหมาะสม

หรือทำให้คิดได้ว่าสภาพความจริง (conditioning) สภาพการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม / การข้ามวัฒนธรรม / นวัตกรรมใหม่ในสังคม ปรัชญาแนวคิดค้น / แนวคิดที่คาดหวัง / สภาพทางเศรษฐกิจตามลักษณะต่างชั่วคราวจากการลงทุนภายนอก และความพอเพียงภายใน / สภาพทางการเมืองควรจะถ่ายทอดชัดเจนมากน้อยหรือไม่เพียงใด

มิติของการระบายสีตามที่นำเสนอมานี้ หากเราได้ลงมือทำจริง ปฏิบัติจริง อาจจะได้คำตอบจากคำถาม ทั้ง 4 คำถามนี้ได้ ที่ถามว่า

- 1.สิ่งที่ป็นจริงคืออะไร และเมื่อได้เลือกเอามาใช้เพื่อสนองการดำรงอยู่แล้วนั้น มันมีค่ามาก น้อยเพียงไร
- 2.สิ่งที่ป็นจริงตามที่เลือกในข้อหนึ่งนั้น มันประสมประสานเป็นส่วนรวมกันได้อย่างไร มีแนวทางประสานกัน มองเห็นได้ชัดแจ้งหรือไม่
- 3.สิ่งที่ป็นจริงนั้น มันช่วยให้จิตใจเราดีขึ้น เบิกบานแจ่มใสขึ้นหรือไม่ มันคล้ายกับว่าเราได้

สัมผัสกับธรรมชาติแล้วเบิกบานพอใจหรือไม่อย่างไร

4. สิ่งที่เป็นนั้น มีอะไรแฝงอยู่เบื้องหลัง หรืออยู่เบื้องบนบ้างหรือไม่ และอะไรที่ทำให้มันมีความหมายขึ้นมาได้

ใครจะตอบอย่างไร เป็นมิติทางการระบายสีของคนผู้นั้นครับ สำหรับผมมีคำตอบอยากบอกเล่าสู่กันฟัง จากภาพประกอบที่ผมสร้างขึ้นมา ปัจจุบันอยู่ที่หอสะสมศิลปกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รูปที่ 1	รูปสมเด็จพระย่า
รูปที่ 2	รูปในคุกเวียงจันทน์
รูปที่ 3	รูปจากรามเกียรติ์
รูปที่ 4	รูปจากอเมริกา

โดยจะเริ่มอธิบายจากรูปที่ 4 เพราะเขียนขณะที่ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยอินดีแอนา อเมริกา ปี 1959 เทอมที่ 2 รูปนี้เริ่มตั้งแต่พบความยิ่งใหญ่ของสุสานรถยนต์เป็นเสมือนแหล่งสะสมของเก่า และอะไรที่ รถยนต์อเมริกา พยายามเขียนบนระนาบรองรับขนาดใหญ่ เป็นเรื่องราวที่ครูเห็นเป็นของธรรมดา แต่สำหรับเราแปลกและประทับใจ ครูเสนอแนะว่าจะต้องระบายให้เห็นความใหญ่โตมหึมา ความไร้ระเบียบ เกิดจากความมีระเบียบ รถยนต์มันก็เหมือนการมีชีวิตของคน เกิด แก่ เจ็บ ตาย เมื่อสนุกสนาน หัวเราะ โลกก็จะหัวเราะตามเราด้วย สังคมมีทั้งแง่ดี แกร่ง แต่เมื่อร้องไห้ เราต้องร้องไห้คนเดียว ภาพสุสานรถยนต์จึงเป็นการบันทึกความเป็นจริงในสังคมอเมริกัน ขนาดใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยเขียนมา ประกอบกับช่วงเวลานั้น การเขียนบนขาหยั่ง ฟันความนิยมไปแล้ว เป็นการเขียนบนพื้นแทน (Floor painting)

“สุสานรถยนต์”

Rama IX Art Museum Foundation

รูปนี้เขียนไว้หลายลักษณะ หลายรูป เพราะได้รับการกดดันจากสังคมไทยช่วงเวลาที่ มีรัฐบาลเผด็จการเต็มตัว ใครนอกแบบถูกมองว่าเป็นซ้าย ดังนั้นทางที่ดีก็เอาเรื่องการรบกัของรามเกียรติ์มาเป็นเรื่องราว โดยเสนอวิธีการให้รู้สึกว่ายกลืนไหว โดยใช้สีอ่อนแก่ให้รู้สึกว่ายกลืน ไกล ตามรูปและพื้นที่ประสานกัน สัมพันธ์กัน ไม่ แยกให้เห็นชัดเจนอย่างเช่น จิตรกรรมไทยแบบ ดั้งเดิม เป็นการผลักดันอ่อนแอด้วยสีและ บริเวณว่าง

“รามเกียรติ์”

“คุกเวียงจันทน์”

ช่วงเวลานี้ได้ทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญไทย ไปช่วยการศึกษาประเทศลาว ตามความช่วยเหลือของ USAID ไปริเริ่มสอนศิลปะ ในวิทยาลัยครูที่ดงโคก กับเพื่อนอาจารย์จากเมืองไทยหลายคน ตอนกลับติดคุกประมาณ 13 ชั่วโมง มีผู้ร่วมถูกจับด้วยสามคน เหตุอยู่ที่เราไปจับนักศึกษาทุจริตการสอบ ตอนเย็นไปทานอาหารกันทั้งสามคน เขาก็มาจับไป ไม่มีการพูดใด ๆ หากพูดเราก็ไม่เข้าใจเพราะฟังภาษาลาว ยังไม่ได้ดีนัก รุ่งเช้าประมาณ 8 โมง ก็ได้รับการปล่อยตัว จะเป็นการเข้าใจผิดหรืออะไรก็ไม่รู้ ตกเย็นวันนั้นก็ ขอลับประเทศไทย และได้บันทึกภาพจากประสบการณ์ในคุกที่เวียงจันทน์ไว้เตือนความจำด้วย ทำให้รู้สึก เป็นเกียรติเมื่อชีวิตของเราประสบความสำเร็จยากลำบากที่สุด 13 ชั่วโมง เป็นประสบการณ์ตรงของเราที่ยัง ไม่รู้เท่าทันสภาพแวดล้อม

“สมเด็จย่า”

รูปนี้อาจารย์ด้วยกันมาขอให้เขียน เพื่อจะเอาไปทำปกหนังสือ ก็พยายามใช้เทคนิคการลากเส้นประสานกับการระบายเรียบ หลายสี ผลก็ปรากฏว่าเอาไปทำปกหนังสือได้ พอสื่อถึงกันได้เกี่ยวกับความจงรักภักดี

ภาพทั้ง 4 ภาพนี้ อยู่ที่หอสะสมศิลปกรรมนานมาแล้ว ผู้เขียนเองไม่เคยเห็นเพราะหมดเวลาราชการนานมาแล้ว เพิ่งได้มีโอกาสเห็นเมื่อต้นเดือนตุลาคมนี้เอง จึงเกิดความขิดขื่นว่าภาพที่สะสมนั้น มันน่าจะพูดได้บอก กับคนรุ่นหลังได้ว่า

- มันสะท้อนประสบการณ์ของผู้สร้างโดยตรง
- มันแสดงให้เห็นว่ารูป พื้น สี บนบริเวณว่าง สามารถสร้างสรรค์และบันทึกเหตุการณ์และเรื่องราว

ภาพทั้ง 4 ภาพนี้ อยู่ที่หอสะสมศิลปกรรม นานมาแล้ว ผู้เขียนเองไม่เคยเห็นเพราะหมดเวลาราชการนานมาแล้ว เพิ่งได้มีโอกาสเห็นเมื่อต้นเดือนตุลาคม นี้เอง จึงเกิดความคิดขึ้นว่า ภาพที่สะสมนั้นมันน่าจะพูดได้บอก กับคนรุ่นหลังได้ว่า

- มันสะท้อนประสบการณ์ของผู้สร้างโดยตรง
- มันแสดงให้เห็นว่ารูป พื้น สี บนบริเวณว่าง สามารถสร้างสรรค์และบันทึกเหตุการณ์และเรื่องราว ของ คนใดคนหนึ่งได้ โดยที่เรื่องราวนั้นคนทั่วไปรู้ได้ เปิดเผย
- ความหมายที่มีมันอาจจะเหมาะกับช่วงเวลาหนึ่ง แต่อาจเปลี่ยนแปลงเพราะความไม่แน่นอน ผมคิดว่านี่น่าจะเป็นมิติทางการระบายสีอย่างหนึ่งนะ

Oranien Art Museum Foundation
23 ตุลาคม 2548

ปฏิบัติการทัศนศิลป์ ในกรอบของมิตการลากและการระบาย

หลักการและแนวคิด : ทัศนศิลป์เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างให้เห็นเป็นรูปทรง ด้วยสื่อวัสดุที่เลือกนำมาใช้ อย่างเหมาะสม หรือใช้ตัวเอง รูปทรงเหล่านั้นอาจมีลักษณะสองมิติ สามมิติ สี่ห้ามิติ เป็นรูปทรงที่สัมพันธ์กับ เวลาและบริเวณว่าง เป็นรูปทรงที่เคลื่อนไหวได้จริงหรือรู้สึกว่าจะเคลื่อนไหว รูปทรงทั้งหลายที่มีลักษณะและ คุณสมบัติดังกล่าวนี้ เรียกว่า รูปทรงที่มองเห็น หรือเป็นทัศนศิลป์ทั้งสิ้น

รูปทรงที่มองเห็นมีผลทั้งผู้พบเห็นและผู้สร้าง

ในด้านผู้พบเห็นมีความสุขที่ได้สัมผัสเพลิดเพลินพอใจ ที่ได้รับความรู้มองเห็นคุณค่าของ การอยู่ร่วมกัน และตระหนักในคุณค่าแห่งตน

ในด้านผู้สร้างหลังจากเสนอผลงานของตนต่อสังคมได้ข้อมูลตอบสนองอย่างไร ก็สามารถ นำมาพัฒนา ประสานกับความตั้งใจใฝ่รู้ของตนสร้างสรรค์รูปทรงที่มองเห็นขึ้นใหม่เป็นแบบของตนได้

การสร้างสรรและการแสวงหารูปทรงที่มองเห็นได้ ส่วนหนึ่งมาจากความสร้างสรรค์ ภายในผู้สร้าง ด้วยความใฝ่รู้และความเพียร อีกส่วนหนึ่งมาจากภายนอกจากสื่อ จากรูปแบบวัฒนธรรมที่มี มาก่อน จากระบบการเรียนการสอน และจากครู ผลรวมที่ประสมประสานกันทั้งภายในและภายนอก ทำให้ได้ รูปทรงทัศนศิลป์หลากหลาย หากผู้เรียนใช้ความคิด

เป็นที่ยอมรับว่า รูปทรงศิลปะที่มองเห็นมักจะแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของสังคมที่ผู้สร้าง ผูกพันอยู่ การสืบทอดรูปทรงทำได้ตามวิธีสอนที่ผู้สร้างได้รับมาตามวิธีการเลียนแบบ (imitative method) วิธีนี้เน้นความสำคัญอยู่ที่ครูผู้สอน ซึ่งนับว่าเหมาะสมกับสภาพสังคมปิด แต่อาจไม่เหมาะสมกับสังคมเปิดใน ปัจจุบัน

ดังนั้นการเน้นความสำคัญอยู่ที่ผู้เรียนในสังคมเปิดจึงเป็นอีกแนวคิดหนึ่ง ซึ่งอาจ ส่งผลกระทบต่อการสืบทอดรูปทรงทัศนศิลป์ได้

ทางผ่านของการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดที่เน้นความสำคัญอยู่ที่ผู้เรียนจากสังคมปิดมา เป็นสังคมเปิด ตามทัศนะที่เข้าใจของครูช่างก็คือ การให้เสรีภาพในการแสดงออก